

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ВАЗОРАТИ МОЛИЯИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ МОЛИЯ ВА ИҚТИСОДИ
ТОҶИКИСТОН**

**ФАКУЛТЕТИ ҲИСОБДОРӢ ВА ОМОР
КАФЕДРАИ БАҲИСОБГИРИИ МУҲОСИБӢ**

Б А Р Н О М А И

**ГУЗАРОНИДАНИ ТАҶРИБАОМӢЗИИ
ИСТЕҲСОЛӢ ВА ПЕШАЗДИПЛОМӢ
БАРОИ ДОНИШӢӢӢНИ ИХТИСОСҲОИ
БАҲИСОБГИРИИ БУХГАЛТЕРӢ, ТАҲЛИЛ ВА АУДИТ
(Дастури методӣ барои таҳсилоти рӯзона ва фосилавии бакалавриат)**

ДУШАНБЕ 2022

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ВАЗОРАТИ МОЛИЯИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ МОЛИЯ ВА ИҚТИСОДИ ТОҶИКИСТОН**

**ФАКУЛТЕТИ ҲИСОБДОРӢ ВА ОМОР
КАФЕДРАИ БАҲИСОБГИРИИ МУҲОСИБӢ**

**Б А Р Н О М А И
ГУЗАРОНИДАНИ ТАҶРИБАОМӢЗИИ
ИСТЕҲСОЛӢ ВА ПЕШАЗДИПЛОМӢ
БАРОИ ДОНИШӢӢНИ ИХТИСОСҲОИ
БАҲИСОБГИРИИ БУХГАЛТЕРӢ, ТАҲЛИЛ ВА АУДИТ
(Дастури методӣ барои таҳсилоти рӯзона ва фосилавии бакалавриат)**

ДУШАНБЕ 2022

Барномаи гузаронидани таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ ва пешаздипломӣ барои донишҷӯёни ихтисосҳои баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит: 1-25010801-дар бонк, 1-25010803- дар муассисаҳои буҷетӣ ва илмӣ, 1-25010805- дар саноат ва 1-25010814- дар фаъолияти иқтисоди беруна (дастури методӣ) бо қарори ҷаласаи Шӯрои илмӣ-методи Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон №7/4.10 аз 23.02.2022 ба нашр тавсия дода шудааст

Муаллифон: номзади илмҳои иқтисодӣ Бобомуродов Б.Э.
номзади илмҳои иқтисодӣ Сулаймонзода Ш.

Муқарризон:

Мирзоалиев А.А. - н.и.и., дотсент, мудири кафедраи баҳисобгирии бухгалтерии ва аудити ДДТТ

Қаландаров А. - н.и.п., дотсент Сардори раёсати таълими ДДМИТ

Дар дастури методӣ барномаи гузаронидани таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ ва пешаздипломӣ барои донишҷӯёни ихтисосҳои баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит маҷмӯи вазифаю масъалаҳои фаъолияти таҷрибаомӯзии донишҷӯён дар шакли назариявӣ амалӣ баррасӣ карда шудаанд. Дар барнома тарзу восита ва муҳлату нақшаи гузафтани таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ дарҷ гардида, тартиби ташикл ва рушди фаъолияти таҷрибаомӯзии истеҳсолия пешаздипломӣ, махсусиятҳои онҳо барои донишҷӯёни соҳаҳои ҳисобдорӣ ва молият баррасӣ шудаанд.

МУНДАРИЧА

Муқаддима.....	4
1. Мақсад, вазифа ва ташкили таҷрибаомӯзии истеҳсоли ва пешаздипломӣ.....	7
2. Маълумоти мухтасар доир ба фаъолияти корхона (ташкilotҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тиҷоратӣ).....	10
3. Шиносоӣ бо сохтори таҷрибаомӯзӣ ва ташкили он дар корхона (ташкilotҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тиҷоратӣ).....	11
4. Сиёсати ҳисобдорӣ корхона (ташкilotҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тиҷоратӣ).....	12
5. Мундариҷаи таҷрибаомӯзӣ дар корхона (ташкilotҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тиҷоратӣ).....	12
5.1. Қои қорӣ – зершӯбаи ҳисобгирӣ воситаҳои асосӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ.....	12
5.2. Қои қорӣ – зершӯбаи ҳисобгирӣ захираҳои молӣ-истеҳсоли.....	13
5.3. Қои қорӣ – шӯбаи меҳнат ва музди меҳнат.....	15
5.4. Қои қорӣ – шӯбаи молиявӣ ва умумии муҳосибот.....	16
6. Омӯзиш – гузориши корҳои таҳлилӣ ва гузаронидани таҳлили комплексӣ.....	18
7. Роҳбарии таҷрибаомӯзии истеҳсоли ва пешаздипломӣ.....	22
8. Қори аз қониби донишҷӯ мустақилона иҷрошаванда.....	23
9. Мураттаб намудан ва ҳимояи ҳисобот.....	24
10. Ҷамъбастании маводҳо ва тартиб додани ҳисобот оид ба таҷрибаомӯзӣ.....	26
Замимаи 1.....	28
Замимаи 2.....	29
Замимаи 3.....	30

МУҚАДДИМА

Мақсади асосии таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ ин мукаммал гардонидани донишҳои назариявии азхудшуда бо амалия, баланд бардоштани сатҳи қобилияти касб, сайқал додани малака, маҳорат ва истеъдоди касбӣ, татбиқи ҳадафнок ва пурраи он барои алоқаманд намудани донишҳои назариявӣ бо амалия мебошад.

Таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ донишҷӯёни ихтисосҳои баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудити таҳсилоти бакалаврият қисмати муҳими тайёркунии мутахассисони баландихтисос буда, дар ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ, корхонаҳои саноатӣ ва дигар субъектҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад.

Таҷрибаи истеҳсолии донишҷӯён бо мақсади мукаммалгардони донишҳои назариявии дар раванди таълим дар донишгоҳ азбарнамудаи донишҷӯён, дар асоси омӯзиши амалияи фаъолияти ҳисобдорӣ дар сохторҳои молиявӣ ғайримолиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Таҷрибаомӯзӣ масъулият ва муносибатҳои шахсии таҷрибаомӯзро нисбат ба кор ва касби интиҳобкардааш мустақкам мегардонад.

Барои таҷрибаомӯзӣ донишҷӯ тибқи шартнома ба муассисае фиристода мешавад, ки ба касби интиҳобкардааш мутобиқат менамояд. Ба таҷрибаомӯзӣ донишҷӯёне роҳ дода мешаванд, ки қисми назариявии нақшаи таълимиро пурра аз худ намудаанд.

Пеш аз оғози таҷрибаомӯзӣ донишҷӯ аз кафедра бояд маводҳои зеринро гирад:

- а) барномаи таҷрибаомӯзӣ;
- б) рӯзномаи таҷрибаомӯзӣ;
- в) роҳхат;
- г) супоришҳои фардӣ оид ба таҷрибаомӯзии истеҳсолий.

Барои ба таҷрибаомӯзӣ беҳтар омода шудан, донишҷӯён бояд бо барнома ва мундариҷаю мазмуни корҳои дарпешистода шинос шуда, адабиёту дастурҳои тавсияшударо дастрас намоянд. Инчунин, аз роҳбари таҷрибаомӯзӣ дар кафедраи баҳисобгирии муҳосибӣ маълумотро оид ба усули кор дар ташкилот, муассиса ва ё корхонае, ки дар он таҷрибаомӯзиро мегузаранд, маслиҳат гиранд.

Барномаи таҷрибаомӯзӣ бо шӯъбаҳои муҳосиботи ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқа карда шудаанд, ки дар он масъалаҳои зерин инъикос ёфтаанд:

- тавсифи умумии шӯъбаҳои муҳосибӣ бо қисмҳои таркибиаш, мақсад ва вазифаҳои онҳо, сохтори идоракунӣ, алоқаи тарафайни сохторҳо;
- ҳуҷҷатҳои меъёрий ва қарорхое, ки фаъолияти сохторҳоро ба тартиб медароранд;
- ба ҳайат, таркиб ва вазифаҳои раёсати ҳисобдорие, ки донишҷӯ дар он ҷо таҷриба меомӯзад;
- ташкил ва раванди ҳисобдорӣ дар ташкилот, муассиса ё корхона;

➤ гардиши хуччатҳои ибтидоии муҳосибӣ вобаста ба шӯъбаҳои ҳисобдорӣ;

➤ ташкили фаъолияти шӯъбаи хазина;

➤ ташкили фаъолияти шӯъбаи баҳисобгирии захираҳои моддию молӣ;

➤ ташкили фаъолияти шӯъбаи баҳисобгирии дороиҳои ғайригардон;

➤ ташкили фаъолияти шӯъбаи ҳисоббаробаркуниҳо;

➤ ташкили фаъолияти шӯъбаи таҳлилию банақшагирӣ;

➤ захираҳои баланд бардоштани устувории молиявии сохторҳо.

Роҳбари умумии таҷрибаомӯзии пешаздипломи донишҷӯён аз тарафи мудири таҷрибаомӯзии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. Ҷавобгари ташкилкунӣ ва гузаронидани таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ дар кафедра ба дӯши мудири кафедра, декани факулта ва мудири таҷрибаомӯзии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон вогузор мегардад.

Роҳбарии таълимӣ–методии таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ аз тарафи кафедраи баҳисобгирии муҳосибӣ бо роҳи таъйинномаи роҳбар аз миёни устодони собиқаи бештардоштаи кафедра амалӣ мешавад. Салоҳияти ташкилии таҷрибаомӯзӣ дар шӯъбаҳои муҳосиботи ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои бучетию илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дӯши роҳбарони онҳо ва шахсони мутасаддӣ вогузор мегардад, ки ўҳдадор аст:

- а) дар рӯзи ҳозир шудани донишҷӯ ба объекти таҷрибаомӯзӣ “хабарнома” тартиб диҳанд ва тавассути таҷрибаомӯз (ё почта) онро ба донишгоҳ равон кунанд;
- б) роҳбари ташкилот(муассиса, корхона) ба донишҷӯи таҷрибаомӯзӣ ҳозиршуда аз шӯъбаҳо роҳбарони бевосита таъин намуда, дар асоси нақша-графикаи таҷрибаомӯзии устодони кафедра таҳиянамуда, гузаронидани таҷрибаомӯзиро назорат менамоянд;
- в) донишҷӯёни таҷрибаомӯзро бо ҷойҳои таҷрибаомӯзии дар барнома ва графикаи таҷрибаомӯзӣ нишондодашуда таъмин намоянд;
- г) донишҷӯёноро ба корҳои таҳқиқотӣ ва ҷамъиятии ташкилот (муассиса, корхона) ҷалб намояд;
- д) донишҷӯёни таҷрибаомӯзӣ ҳозиршударо ба табели ҳисобгирии дар шӯъбаҳои ташкилот (муассиса, корхона) ҷойдошта дохил намудан ва бо ин васила баланд бардоштани масъулияти донишҷӯи таҷрибаомӯз;
- е) аз тарафи роҳбарони таъиншудаи таҷрибаомӯзӣ сабти ҳаррӯзаро дар рӯзномаи таҷрибаомӯзӣ оиди вазифаҳо ва корҳои иҷрокардаи онҳоро дар рӯзи қорӣ таъмин намояд;
- ж) бурдани назорати риояи тартибу интизоми меҳнат ва низоми кори истеҳсолии донишҷӯёни таҷрибаомӯзӣ омада;
- з) тафтиши доимии сифати корҳои амалии аз тарафи донишҷӯён анҷомдодашуда ва ҳисоботҳои таҳиянамудаи онҳо дар асоси барномаи таҷрибаомӯзӣ;

и) бо баохиррасии мӯҳлати таҷрибаомӯзӣ, ба ҳисоботи таҷрибаомӯзии донишҷӯён додани тақризи хаттӣ, тавсифнома ҳамчун ба мутахассиси ҷавон ва баҳои мушаххас ба ҳисоботи омоданамудаи онҳо.

Донишҷӯёне, ки таҷрибаомӯзии истеҳсоли ва пешаздипломиро мегузаронанд, уҳдадоранд:

а) ҳамаи вазифаҳои дар барнома ва ҷадвали таҷрибаомӯзӣ пешбинишударо иҷро намоянд;

б) ҳамаи иттилооти иқтисодию молиявӣ ва маводҳои зарурии амалиро барои навиштани ҳисобот ҷамъоварӣ намоянд;

в) тартиботи дохилии ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратиро риоя намоянд;

г) роҳбарони таҷрибаомӯзӣ ба фаъолияти амалӣ, омодашавии донишҷӯёни ба таҷрибаомӯзӣ ҳозиршуда ва корҳои амалию натиҷаноки онҳо дар ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратӣ ҷавобгар мешаванд;

д) рӯзномаро мувофиқи нақша-графики таҳиягардида ва мавзӯҳои дар он нишон додашуда пур кунанд;

е) дар рӯзнома доир ба ҳислати кори дар таҷрибаомӯзӣ иҷрошуда дар давоми рӯз сабтҳоро анҷом диҳанд ва дар давоми рӯзи қарзӣ ҳисоботро оид ба амалҳои анҷомдодаш таҳия намоянд ва барои тафтиш ба роҳбари таҷрибаомӯзӣ пешниҳод кунанд, ба ғайр аз ин мувофиқи нақша дар давоми ҳафта як маротиба бо роҳбари худ аз донишгоҳ вохӯранд;

ж) ҳисоботи солона ва семоҳаи ташкилотҳои молиявӣ ва сметаи онҳоро пур кунанд, алоқаҳои нишондиҳандаҳои ҳисоботҳоро тафтиш кунанд ва дигар маводҳоро мувофиқи нишондоди кафедра ҷамъоварӣ намоянд;

з) дар вақти ба охир расидани таҷрибаомӯзӣ мувофиқи тақвими таҷрибаомӯзӣ ҳисоботи хаттӣ пешниҳод намуда, онро ҳимоя кунанд.

Донишҷӯёни барномаи таҷрибаомӯзиро иҷронакарда ва ё аз ҷои таҷрибаомӯзӣ тақризи манфӣ гирифта ва онҳое, ки ҳангоми ҳимояи ҳисобот баҳои ғайриқаноатбахш гирифтаанд, дар вақти таътил аз ҳисоби худашон аз нав ба таҷрибаомӯзӣ равона карда мешаванд, ё аз донишгоҳ хориҷ карда мешаванд.

Нисбат ба донишҷӯёни қоидаҳои низомии дохили сохториро вайроннамуда, аз тарафи роҳбарони муассисаву ташкилотҳои молиявӣ огоҳӣ дода мешавад ва ё ҷазодиҳӣ карда мешаванд ва ба ғайр аз ин ба ректори донишгоҳ оид ба қоидавайронкунии донишҷӯи таҷрибаомӯз ҳабар дода мешавад, ки масъалаи минбаъда дар донишгоҳ мондан ё аз донишгоҳ хориҷ намудани донишҷӯи дида барои маҷбурият мешавад.

Ба донишҷӯёне, ки дар муддати таҷрибаомӯзӣ пешаздипломӣ ба ҷои қарзӣ таъмин карда шудаанд ва музди меҳнат мегиранд, идропулиашон низ дода мешавад. Ба донишҷӯёни ба қарз таъин кардашуда, дафтарҳои меҳнатӣ кушода мешаванд ва дар онҳо сабтҳои лозима гузаронида мешаванд.

1.МАҚСАД, ВАЗИФА ВА ТАШКИЛИ ТАҶРИБАОМУЌИИ ИСТЕҲСОЛӢ ВА ПЕШАЗДИПЛОМӢ

Вазифаи таҷрибаомӯзӣ аз мукаммал гардонидани донишҳои назариявӣ, ки донишҷӯён дар чараёни таълим дар Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон оид ба иқтисосҳои 1-25010800- баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит, 1-25010801- баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит дар бонк, 1-25010803 - баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит дар муассисаҳои буҷетӣ ва илмӣ, 1-25010805 - баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит дар саноат, 1-25010814 - баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит дар фаъолияти иқтисоди беруна гирифтанд иборат буда, бо ин мақсад донишҷӯ дар давраи таҷрибаомӯзӣ вобаста ба касби интихобкардааш дар ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаву ташкилотҳои оид ба ташкили чараёни ҳисобдорӣ, сохтори хадамоти баҳисобгирии муҳосибӣ, ҳуқуқ, ӯҳдадорӣ ва ҷавобгариӣ сармуҳосиб ва дигар кормандони шӯъбаи ҳисобдориро меомӯзад.

Самаранокии таҷрибаомӯзӣ дар ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз шароити корӣ дар сохторҳои молиявӣ ва ҳолати молиявии соҳибкориҳо ва истеҳсолоти он вобаста мебошад. Донишҷӯи таҷрибаомӯз дар асоси рӯзнома ва тақвими таҷрибагузарӣ ба фаъолияти амалии молиявӣ машғул мегардад. Бо ин мақсад ҳар як таҷрибаомӯз бояд табели истифодабарии вақти корӣ барои худ тартиб диҳад ва бо ҳуҷҷатҳои асоснокунанда ҷои холиашро пур кунад.

Дар табели истифодабарии вақти корӣ миқдори соатҳои ҳақиқии коркардашуда нишон дода шавад. Донишҷӯ-таҷрибаомӯз набояд аз барномаи таҷрибаомӯзӣ берун барояд, маълумотҳои ғайрикасбиро мадҳи назар кунад ва ба дигар корҳои бо таҷрибаомӯзӣ дахлнодшта машғул нагардад. Барномаи таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ бо назардошти натиҷаҳои таҷрибаомӯзии истеҳсолии таълимии дар курсҳои 3-юму 1-ум гузашташуда тартиб дода шудааст.

Роҳбари таҷрибаомӯзии аз тарафи донишгоҳ таъйиншуда ӯҳдадор аст:

а) дар мувофиқат бо барномаи таҷрибаомӯзӣ ва шартҳои мушаххаси гузаштани он, дар ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратӣ дар мӯҳлати 3-рӯзи баъд аз омадани донишҷӯ ба таҷрибаомӯзӣ, нақша-графики инфиродии таҷрибаомӯзии ҳар як донишҷӯро муайян намуда, таъйин кардани роҳбари таҷрибаомӯзиро дар ҷои таҷрибаомӯзӣ муайян кунад.

б) аз болои донишҷӯёни дар шахр ва берун аз шаҳри Душанбе ба таҷрибаомӯзӣ ҳозиршуда назорат бурда, нусхаи нақшаҳои тақвимию кории онҳоро бо мавзӯҳои таълимии кафедра алоқамандро тафтиш намояд ва доир ба онҳо ҳулосаҳои ҳудро иброз дорад.

в) доир ба муаммоҳои таҷрибаомӯзӣ ва баргузори он дар ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратӣ бо донишҷӯён машварат барпо созанд, ҳангоми гузариши таҷрибаи истеҳсолии

берун аз шаҳри Душанбе бо донишҷӯён алоқаи интернетӣ ва хаттӣ барқарор намоянд ва ба ҷойҳои таҷрибаомӯзии онҳо барои тафтиш ҳозир шаванд ва ҳангоми гузаштани таҷрибаомӯзӣ дар шаҳри Душанбе ба манбаъҳои таҷрибавӣ раванд ва бо донишҷӯён дар донишгоҳ вохӯрӣ баргузор намоянд.

Новобаста аз миқдори ташрифовариҳои баргузорнамуда ба ҷойҳои таҷрибаомӯзӣ бо донишҷӯёне, ки таҷрибаомӯзиро дар шаҳри Душанбе мегузаронанд, мувофиқи чадвали дар кафедра таҳияшуда ҳафтае як маротиба бо онҳо вохӯрии хатмӣ доир намоянд. Роҳбари таҷрибаомӯзӣ аз кафедра бо ҳар як донишҷӯи таҷрибаомӯзи ихтисосҳои марбути баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит нисбат ба маводҳои ҷамъоварӣ ва ҳисобот сӯҳбатҳо меорад ва дар ҳолатҳои зарурӣ онҳоро шарҳу эзоҳ медиҳад. Ҳар як вохӯрӣ бо донишҷӯи таҷрибаомӯз дар рӯзномаи ӯ бо имзои роҳбар қайд карда мешавад;

г) устод аз кафедра машваратҳои методиро бо таҷрибаомӯзону роҳбарони онҳо дар ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои бучетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратӣ доир намояд.

д) сатҳи азхудкунии амалияи молиявӣ донишҷӯёро муайян намуда, сатҳу сифати иҷроиши нақшаҳои тақвими мавзӯҳои таҷрибаомӯзиро назорат баранд.

Ба ғайр аз роҳбари умумӣ аз кафедра ба донишҷӯ дар ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои бучетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратӣ бо фармони роҳбари мақомот роҳбар аз сохтори бахши ҳисобдорӣ таъин карда мешавад.

Роҳбари таҷрибаомӯзии шӯъба ӯҳдадор аст:

А) фаъолияти ҳаррӯзаи донишҷӯёро нисбати анҷомдиҳии корҳои амалии муҳосибӣ дар шӯъба таъмин намояд, ба онҳо дар асоси дастурамалҳои амалкунанда ва тағйироту иловаҳои ба онҳо воридкардашуда шарҳу эзоҳ диҳад, иҷроиши саривақтии корҳои амалии супоридашуда ва сифати онҳоро тафтиш намуда, ба талабот мувофиқ кардани онҳоро талаб намояд.

Б) мувофиқатии сабтҳои дар рӯзнома ҷойдодашударо бо навиштаҷоти тақвими таҷрибаомӯзӣ ва корҳои амалии дар ҳақиқат анҷомдодаи донишҷӯёро тафтиш намояд ва дар ҳамин асос дар рӯзнома қайдҳо гузаронад ва ҳисоботи донишҷӯёни таҷрибаомӯзро назорат барад.

В) ба роҳбари таҷрибаомӯзӣ аз кафедра роҳбари умумӣ аз ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои бучетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратӣ оид ба сатҳу сифат ва омодашавии касбии донишҷӯи таҷрибаомӯз маълумот диҳад, иштироки донишҷӯро ва самаранокии фаъолияти онро дар корҳои ҷамъиятӣ назорат барад.

Ҳадафи таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ аз худ намудани дониши амалӣ, наоваронаи мустақилонаи корӣ дар ҷодаи муассисаҳои истеҳсолӣ, хизматрасонӣ ва дар самти муносибатҳои пулиро қарзӣ ва ҳамчунин мустаҳкамсозии дониши назариявӣ дар давоми таълим мебошад. Дар чараёни таҷрибаомӯзӣ алоқамандии назария ва амалия бо фанҳои омӯзондашаванда: назарияи баҳисобгирии муҳосибӣ, баҳисобгирии

молиявӣ, баҳисобгирии идоракуни, СБҲМ, ҳисоботи молиявӣ, баҳисобгирии муҳосибӣ дар бонк, баҳисобгирии муҳосибӣ дар саноат, баҳисобгирии муҳосибӣ дар муассисаҳои буҷетӣ ва илмӣ, баҳисобгирии муҳосибӣ дар фаъолияти иқтисоди беруна, ҳуҷҷатгузори муҳосибӣ ва ғайра.

Таҷрибаомӯзии пешаздипломи донишҷӯёни ихтисосҳои ихтисосҳои 1-25010800- баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит, 1-25010801- баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит дар бонк, 1-25010803 - баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит дар муассисаҳои буҷетӣ ва илмӣ, 1-25010805 - баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит дар саноат, 1-25010814 - баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит дар фаъолияти иқтисоди беруна барои донишҷӯни таҳлили рӯзона ва ғоибона дар асоси нақшаи таълимӣ муқаррар карда шудааст. Дар давраи таҷрибаомӯзӣ донишҷӯён ба корҳои ташкилии самтҳои гуногуни хизматрасонӣ, истеҳсоли ва идоракуни шинос мешаванд.

Аз рӯзи ҳозиршавии донишҷӯён дар ҷойҳои таҷрибаомӯзӣ бо фармони роҳбари ташкилот ё муассисаҳо роҳбари таҷрибаомӯзон аз ҳисоби мутахассисон таъин карда мешаванд, ки он дар асоси барномаи тақвими нақшаи гузаронидани таҷрибаомӯзиро мураббӣ месозад ва роҳбариро оид ба ҷустуҷӯ ва сифатнок гузаронидани таҷрибаомӯзӣ амалӣ менамояд.

Таҷрибаомӯзӣ дар ҷойҳои корӣ бояд чунин сурат гирад, ки донишҷӯёни таҷрибаомӯз дар ибтидо таҳти роҳбарии кормандони маъсули муассиса ва мақомоти дахлдор, мустақиман бо назорат, иқтисодчиён ва ходимони муҳосибот корро давом диҳанд.

Донишҷӯёни таҷрибаомӯзе, ки таҷрибаи кофӣ доранд, аз рӯи ихтисос метавонанд дар якҷоягӣ бо назорат, иқтисодчиён ва муҳосибон кор ва фаъолият намоянд. Дар рафти таҷрибаомӯзӣ донишҷӯён инчунин бо ҷамъкунии маводҳо барои навиштани ҳисобот низ машғул мешаванд.

2. МАЪЛУМОТИ МУХТАСАР ДОИР БА ФАЪОЛИЯТИ КОРХОНА (ТАШКИЛОТҲОИ ҚАРЗӢ, МУАССИСАҲОИ БУЌЕТИЮ ИЛМӢ ВА КОРХОНАҲОИ САНОАТИЮ ТИЌОРАТӢ)

Дар ин қисмат донишҷӯ бояд маълумоти зеринро баён намояд:

- маълумоти умумӣ оиди объекти таҷрибаомӯзӣ: ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ ва илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ ва тиҷоратӣ;
- маълумот оиди ташкили ҷараёни ҳисобдорӣ, сохтори хадамоти баҳисобгирии муҳосибӣ, ҳуқуқ, ӯҳдадорӣ ва ҷавобгарии сармуҳосиб ва дигар кормандони шӯъбаи ҳисобдорӣ;
- шакли баҳисобгирии муҳосибӣ, ки дар ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ ва илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ ва тиҷоратӣ истифода бурда мешавад, нақшаи кории ҳисобҳо, дараҷаи автоматизатсияи корҳои ҳисобдорӣ ва сиёсати баҳисобгирӣ.

Инчунин дар ин қисмат хусусиятҳои хоси ташкили баҳисобгирии муҳосибӣ дар ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ ва илмӣ ва

корхонаҳои саноатӣ, тижоратӣ, ҷиҳатҳои мусбӣ ва манфии ҷараёни ҳисобдорӣ бояд баён карда шаванд.

Донишҷӯ-таҷрибаомӯз ӯҳдадор аст, ки ҳуҷҷатҳои меъёрии ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ ва корхонаҳои саноатӣ, тижоратӣ, дастурамалҳо, ки масъалаҳои ташкил ва бароҳ мондани баҳисобгирии муҳосибиро ба танзим мебароранд, хуб омӯзад.

Бояд ҳамаи стандартҳо ва дастурамалҳо (низомномаҳо), ки мувофиқи онҳо баҳисобгирӣ дар ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ ва корхонаҳои саноатӣ ташкил карда мешавад, нишон дода шаванд. Дикқати асосиро ба дастурамалҳои соҳавӣ, ки дар муҳосиботи ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ ва корхонаҳои саноатӣ тижоратӣ истифода бурда мешавад, равона кардан лозим аст. Бояд хусусияти баҳисобгирии муҳосибӣ, ки хусусиятҳои ин соҳаро нишон медиҳад оварда шаванд, тарафҳои мусбӣ ва камбудии ҷойдошта қайд карда шаванд.

Ҳуҷҷатҳои ибтидоӣ, шаклҳои ҳисоббаробаркунӣ, ҷадвалҳо ва нақшаҳо, сабтқунакҳои баҳисобгирии муҳосибӣ ва дигар маводҳоро бо ҳисобот дар охири ҳар як мавзӯ илова намудан ва ба онҳо рақами тартибӣ гузоштан лозим аст. Дар матни ҳисобот ба онҳо замимаҳои мувофиқи ҳар як мавзӯро ишора намудан лозим аст.

3. ШИНОСОҶ БО СОҲТОРИ ТАҶРИБАОМӮЗӢ ВА ТАШКИЛИ ОН ДАР КОРХОНА (ТАШКИЛОТҲОИ ҚАРЗӢ, МУАССИСАҲОИ БУҶЕТИӢ ВА КОРХОНАҲОИ САНОАТИӢ ТИҶОРАТИӢ)

Дар ибтидои таҷрибаомӯзӣ роҳбари таҷрибаомӯзӣ аз корхона (ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ ва корхонаҳои саноатӣ тижоратӣ) шиносоии донишҷӯро ба хусусиятҳои соҳтори корхона ва тарзи идоракунии он, нишондиҳандаҳои муҳими нақшаи даромад ва хароҷот ва натиҷаҳои иҷроии онҳоро дар давраҳои муайян барпо месозад.

Барои омӯзиши соҳтори корхона боздид (экскурсия) бо қисмҳо, шӯъбаҳо, ҷойҳои нигохдории арзишҳои молӣ-моддӣ ва дигар қисматҳои таркибии корхона, бо фаҳмонидани қору фаъолияти ҳар як қисмат гузаронида мешавад.

4. СИЁСАТИ ҲИСОБДОРӢИ КОРХОНА (ТАШКИЛОТҲОИ ҚАРЗӢ, МУАССИСАҲОИ БУҶЕТИӢ ВА КОРХОНАҲОИ САНОАТИӢ ТИҶОРАТИӢ)

Донишҷӯ бояд аз худ намояд:

- А) ҷанбаҳои ташкилӣ-техникии ташкили сиёсати ҳисобдорӣ, ташкили қарзӣ, ҳисобдорӣ дар филиалҳо (зерқисматҳои махсус), низом ва нақшаи ҳисобҳои ҳисобгирии муҳосибӣ, шакли ҳисобгирии муҳосибӣ, шаклҳои ҳуҷҷатҳои ибтидоии истифодашаванда, номгуи шахсонӣ воқеии ба ҳуҷҷатҳои ибтидоӣ имзогузорино дошта, тартиб ва

қоидаҳои гардиши ҳуҷҷатҳо, номгӯи ҳисобгирии захираҳои моддӣ-пешаздипломӣ, тартиби барӯйхатгирии молу мулк ӯҳдадориҳо ва ғ.

- Б) усулҳои ба роҳ мондани баҳисобгирии муҳосибӣ дар асоси сиёсати ҳисобдории қабулшудаи бонк ва ташкилотҳои қарзӣ, муайянкунии ҳудуд байни воситаҳои асосӣ ва АКТ, азнавбаҳодиҳии объектҳои воситаҳои асосӣ, ҳисобкунии фарсудашавӣ ба воситаҳои асосӣ, ҳисобкунии фарсудашавии АКТ, тартиби ҳисобгирии натиҷаҳои молиявӣ ҳангоми иҷроиши шартномаҳои дарозмуддат, номгӯи захираҳои барои хароҷотҳои дар пешистода ташкилшуда, эътирофкунии даромадҳо ва хароҷот ва ғ.

5. МУНДАРИҶАИ ТАҶРИБАОМУЗӢ ДАР КОРХОНА (ТАШКИЛОТҲОИ ҚАРЗӢ, МУАССИСАҲОИ БУҶЕТИЮ ИЛМӢ ВА КОРХОНАҲОИ САНОАТИЮ ТИҶОРАТӢ)

5.1. Ҷои қорӣ – зершӯъбаи ҳисобгирии воситаҳои асосӣ ва дорониҳои ғайримоддӣ.

Донишҷӯ бояд донад:

- Ҳайати воситаҳои асосии бонк ва ташкилотҳои қарзӣ, таснифоти онҳо ва хусусияти онҳо;
- Ҳисобгирии таҳлили воситаҳои асосӣ (карточкаҳои инвентарӣ, китобҳо, мувофиқатнамоии онҳо бо шаклҳои намунавӣ, пуркунии нишондиҳандаҳои ин шаклҳо, нигоҳдории карточкаҳо, ҳисобгирии объектҳо дар ҷойҳои истифодабарияшон).
- Ҳисобгирии иҷораи қорӣ ва дарозмуддати воситаҳои асосӣ (лизинг).
- Ҳуҷҷатҳои ибтидоӣ оиди даромадкунӣ, ҷойивазкунии дохилихоҷагӣ ва барҳамдиҳии воситаҳои асосӣ, мувофиқати онҳоро бо шаклҳои намунавӣ ошкор созад, ки оё ҳамаи нишондиҳандаҳои ҳуҷҷатҳои пуркардашуда дурустанд, тартиби аз тавозун ҳориҷ кардани воситаҳои асосӣ.
- Усулҳои ҳисобкунии фарсудашавӣ ва меъёрҳои фарсудашавӣ, тартиби ҳисобкунӣ ва доилкунӣ ба арзиши аслии маҳсулот, тартиби баҳисобгирии фарсудашавии воситаҳои асосӣ ва сабтҳои муҳосибӣ.
- Равшан созад, ки ҳисобгирии ғайрии истифодабарии таҷҳизоти пешаздипломӣ чӣ тавр бурда мешавад.
- Кӣ ҳайати объектҳо ва таъмири фондҳои додашавандаро муайян мекунад, чӣ тавр, тартиби муайянкунии хароҷоти таъмири асосӣ, тартибдиҳии ведомости нуқсонҳо, ҳуҷҷатнокунӣ ва ҳисобгирии хароҷоти таъмири асосӣ ва муҷахҳазгардони таҷҳизот, ҳалкунии соқиткунии онҳо бо ҳисоби сарчашмаҳои маблағгузори таъмири асосӣ.
- Ҳуҷҷатноккунӣ ва ҳисобгирии барҳамдиҳии воситаҳои асосӣ ва ошкоркунии натиҷаҳои барҳамдиҳӣ, тартиби аз ҳисоб ҳориҷ намудани онҳо. Ошкоркунии ҳолатҳои ғайришароитӣ таҷҳизоти истифоданамашаванда, ҷи гуна баҳодии онҳо ва сабтҳои муҳосибӣ доир ба ҳисобгирии амалиётҳои бо ғайришароитӣ онҳо алоқаманд.

- Тартиби гузаронидан ва ба расмиятдарории натиҷаҳои барӯйхатгирии воситаҳои асосӣ. Азнавбаҳодии воситаҳои асосӣ ва инъикоскунии натиҷаҳои он дар ҳисобгирӣ.
- -Мустақилона тартибдиҳии нақшаи гардиши ҳуҷҷатҳо ва сабтҳои ҳисобгирӣ доир ба воситаҳои асосӣ.
- Тартиби сохтани ҳисобот оид ба воситаҳои асосии бонк ва ташкилотҳои қарзӣ.
- Ҳайати дороиҳои ғайримоддӣ ва таснифоти онҳо.
- Ҳисобгирии таҳлили дороиҳои ғайримоддӣ (карточкаҳо, ведомостҳо ва ғ.)
- Ҳуҷҷатҳои ибтидоӣ оиди даромадкунӣ, ҷойивазкунӣ ва барҳамхурии дороиҳои ғайримоддӣ, тартиби аз тавозун хориҷ намудани дороиҳои ғайримоддӣ.
- Усулҳои истифодашавандаи ҳисобкунии фарсудашавӣ ва меъёри фарсудашавӣ, тартиби ҳисобкунӣ, баҳисобгирӣ ва дохилсозӣ ба арзиши аслии маҳсулот ва хароҷоти муомилот.
- Хусусияти ҳисобгирии автоматикунонии воситаҳои асосӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ.

5.2. Ҷои қорӣ – зершӯъбаи ҳисобгирии захираҳои молӣ-истеҳсолӣ.

Донишҷӯ бояд омӯзад:

- ❖ Ҳайати масолеҳҳои дар бонк ва ташкилотҳои қарзӣ истифодашаванда ва таснифоти онҳо, тартиби банақшагирии таъминоти моддӣ-техникӣ, шартҳои асосии таъмини намудҳои асосии масолеҳҳо, ҳисобгирии иҷроиши шартномаҳо бо таъминкунандагон, усулҳои ҳангоми баҳодихии АКТ истифодашаванда.
- ❖ Дар шӯъбаҳои банақшагирӣ ва пешаздипломӣ-тартиби тафтишкунӣ ва бақайдгариӣ картаҳои лимитӣ барои сарфи масолеҳ ба истеҳсолот, тартиби ба меъёрдарории ҳарҷи масолеҳҳо, назорати фаврӣ аз рӯи мувофиқати захираҳои дар анборбуда бо меъёрҳои муқарраршуда ва ташкили қорҳо оиди ошкоркунӣ ва фуруши масолеҳи нолозим ва зиёдатӣ.
- ❖ Тартиби ниғаҳдории картаҳои лимитӣ ва нусхаи талабномаҳо ба масолеҳ барои ғаъолияти муассиса.
- ❖ Ташкили ҳисобгирӣ дар анбор, тартиби дар анбор ҷобаҷогузории масолеҳҳои гуногун ва таъминоти анборҳо бо тарозӣ ва масолеҳи зарфӣ.
- ❖ Дар қабулномаи борҳои ба бонк ва ташкилотҳои қарзӣ дохилшаванда иштирок намоёнд. Ба ҳуҷҷат якчанд маротиба қабули намудҳои гуногуни масолеҳро ба расмият дароранд, якчанд ордерҳои даромад ё санадҳои қабул (ҳангоми мавҷуд будани фарқият дар миқдор ё сифат) тартиб диҳанд. Якчанд маротиба сарфи масолеҳро аз анбор бо ҳуҷҷатҳо ба расмият дароранд. Бо сохтори картотекаи ҳисобгирии намудҳои масолеҳ дар анбор шинос шаванд. Дар картотекаи ҳисобгирии анборӣ амалиётро оиди даромадкунӣ ва сарфи масолеҳ дарҷ намоёнд. Дурустии

сабтҳоро дар картотекаи ҳисобгирии анбории даромадкунӣ ва харчи якчанд масолеҳҳоро аз рӯи ҳуччатҳои ибтидоӣ тафтиш намоянд.

- ❖ Додани ҳуччатҳои дар анбор тартибдодашударо бо муҳосибот (шӯъбаи молӣ) ба расмият дарорад. Тартиби бурдани китоби бақиявино омӯзанд ва дар он аз руи якчанд номгӯӣ масолеҳҳо сабт гузоранд.
- ❖ Ҳисобгирии АИИ ва ЗМИ.
- ❖ Тартиби сарф ва ҳучтатноккунии додани АКТ ба истифодабарӣ.
- ❖ Тартиби ҳисобкунии фарсудаҳои АКТ. Ҳисобкунии ҳӯрдаҳои АКТ – ро дар моҳ тартиб диҳанд.
- ❖ Дар шӯъбаи молии муҳосибот мустақилона ҳисобномаҳо ва дигар ҳуччатҳои ба онҳо ҳамроҳшударо тафтиш намояд. Тартиби нигоҳдории ин ҳуччатҳоро то замони даромадҳои масолеҳҳо ба анбор, тартиби назорат оиди саривақт даромадкунии масолеҳҳоро омӯзад.
- ❖ Дар ведомости даромадкунии масолеҳҳо якчанд ҳисобномаҳои таъминкунандагонро сабт намояд. Ҳамзамон диққати худро ба низомии даромадкунии масолеҳҳо дар роҳ, даромадкунии фактуранашуда ва даъвоҳо ба таъминкунандагону ташкилотҳои нақлиётӣ ҷалб намояд, фарқиятҳо дар арзиши нақшаҳои (ҳисобгирӣ, меъёрӣ) масолеҳ ё хароҷотҳои тайёркуни-нақлиётӣ аз рӯи масолеҳи даромадшударо ошкор намояд.
- ❖ Мустақилона ҳуччатҳои даромадкунӣ ва сарфи аз анбор ба муҳосибот даромадшударо тафтиш кунад. Ведомости гардиширо аз рӯи масолеҳҳои як анбор тартиб диҳад. Техникаи сохтани ведомостҳои ҷамъбасти гардиширо омӯзад. Сабтҳои онро бо маълумоти ҳисобгирии таркибӣ муқоиса намояд.
- ❖ Ҳисобгирии фарқиятҳо аз арзиши нақшаҳои (ҳисобгирӣ, меъёрӣ) масолеҳҳои сарфшуда ё хароҷотҳои нақлиётӣ-тайёркуниро созад. Тартиби муқоисакунии маълумотҳои ҳисобгирии анбор бо ҳисобгирии масолеҳҳо дар муҳосибот, ҳангоми шакли журнал-ордерии ҳисобгирӣ.
- ❖ Тартиби бо ҳуччатҳо ба расмиятдарории ҳисобгирӣ, боркунӣ ва фуруши масолеҳҳои зиёдатӣ ё истифоданашиаванда.
- ❖ Тартиби гузаронидан, барасмиятдарорӣ ва инъикоскунии натиҷаҳои барӯйхатгирӣ.
- ❖ Мустақилона сохтани нақшаи гардиши ҳуччатҳо ва сабтҳои ҳисобгирӣ аз рӯи масолеҳҳо ва АКТ.
- ❖ Шиносоӣ бо мундариҷа ва тартиби сохтани ҳисобот доир ба бақияҳо ва ҳаракати масолеҳ дар бонк ва ташкилотҳои қарзӣ.
- ❖ Омӯхтани истифодабарии мошинҳои ҳисоббарор ва низомии автоматикунии ҳисобгирии масолеҳҳо.

5.3. Ҷои қорӣ – шӯъбаи меҳнат ва музди меҳнат.

Донишҷӯ бояд омӯзад:

- а) Тартиби ҳисобгирии ҳайати асосии қоркунони **қорхона (ташкilotҳои қарзӣ, муассисаҳои бучетӣ илмӣ ва қорхонаҳои саноатӣ тичоратӣ)**: тартиби бо ҳуччатҳо ба расмиятдарории қабул ба қор,

интиқол ва аз кор озодкунии коркунон ва хизматчиён, сохтори картотекаи ҳайати шахсӣ ва ҳисобкунии миёнаи коркунон. Бо дастурамал оиди фонди музди меҳнат ва пардохтҳои хусусияти иҷтимоидошта шинос шудан.

- б) Ташкили ҳисобгирии табелӣ. Иштирок дар сохтани табели вақти корӣ. Омӯхтани ташкилкунӣ вақти коркард бо мақсади мустақкамгардонии низоми меҳнат ва кам намудани талафоти вақти корӣ.
- с) Дар қисматҳои алоҳида – омӯхтани ҳуҷҷатҳо доир ба музди меҳнат, таъиноти он ва тартиби пуркунӣ (аз рӯи корбайъ, иловапулиҳо, бекормониҳо).
- д) Таҳти роҳнамоии муҳосиб – таҳлилчӣ ё ҷонишини сардори қисмат якҷанд ҳуҷҷатҳоро доир ба иҷроиш, ҳангоми музди меҳнати корбайъ (картаи маршрутӣ, наряд, санади қабул ва ғайра) тартиб диҳад. Шиносоӣ бо меъёрҳои коркард, меъёрҳои вақт ва нархномаҳои корбайъ, ки дар **корхона (ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратӣ)** истифода мешаванд. Иштирок намудан дар корҳо аз рӯи тартибдиҳии ҳисоботи ҳаррӯза ва моҳонаи шӯъбаҳо оиди иҷроиши нақшаи пешаздипломӣ, меъёрҳои коркард ва муъёрҳои вақти корӣ.
- е) Дар муҳосиботи **корхона (ташкилотҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратӣ)** ба коркунони корбайъ ва вақтбайъ мустақилона музди меҳнат ҳисоб намудан. Тарзҳои ҳисобкунии музди меҳнати миёна, ҳангоми пардохти рухсатиҳо, иҷроиши корҳои ҷамъиятӣ, варақаҳои беморӣ ва ғайраро аз худ намоянд.
- ф) Омӯхтани маблағнигоҳдориҳо аз музди меҳнат.
- г) Дар ҳисобҳои шахсии коркунон сабтнома ва тартибдиҳии ведомости ҳисоббаробаркунӣ – пардохтии музди меҳнат.
- ҳ) Иштирок дар тартибдиҳии ҳисобот оиди истифодабарии фонди музди меҳнат.
- и) Тартиби ҳисоб карда гузаронидани маблағҳо ба суғуртаи иҷтимоӣ.
- ҷ) Тартиби депоникунонии музди меҳнат, додани маблағи депоникунонидашуда, ҳуҷҷатҳо оиди ҳисобгирии маблағҳои депоникунонидашуда.
- к) Тартиби ташкили захираҳо барои пардохти рухсатиҳо, муайянкунии ғоизҳои ҳиссачудокуни ба захира, барӯйхатгирии солона ва танзими он.
- л) Тартиби сохтани ҷадвалҳои коркард, ҳангоми шакли журнал – ордери ҳисобгирӣ. Инъикоскунии музди меҳнати ҳайати рӯйхатӣ ва аз рӯйхат беруни коркунон, инчунин пардохтҳои ба фонди музди меҳнат дохилнашаванда.
- м) Тартиби тақсимкунии музди меҳнат ба ҳисобҳои хароҷотҳои идоравӣ. Мустақилона сохтани ҷадвали коркарди № 1 дар як шӯъба (қитъа).
- н) Тартиби назорат оиди истифодабарии фонди музди меҳнат дар бонк ва ташкилотҳои қарзӣ.
- о) Мустақилона сохтани нақшаи гардиши ҳуҷҷатҳо ва сабтҳои ҳисобгирӣ оиди музди меҳнат дар сабткунакҳои ҳисобгирии муҳосибӣ.

- р) Ҳисобот доир ба кор ва музди меҳнат, тартиби сохтан ва истифодабарӣ.
- қ) Омӯхтани истифодабарии мошинҳои ҳисоббарор дар ҳисобгирии меҳнат ва музди меҳнат, ва ситемаи автоматкунонӣ.

5.4. Ҷои корӣ – шӯъбаи молиявӣ ва умумии муҳосибот.

1. Ҳисобгирии воситаҳои пулӣ ва амалиётҳои ҳисоббаробаркунӣ.

Таҷрибаомӯз бояд азхуд кунад:

- 1.1. Ҳисобгирии амалиётҳои хазинавӣ, маблағҳои таҳтиҳисоботӣ ва амалиётҳо оиди суратҳисоб ва дигар ҳисобҳои дар бонкбуда.
- 1.2. Ҳисобгирии воситаҳои арзӣ, усулҳои инъикоскунии воситаҳои арзӣ дар ҳисоби ҷорӣ, ҳисобгирии фарқиятҳои қурбӣ, ивазкунӣ ва азнавбаҳодиҳии воситаҳои арзӣ;
- 1.3. Тартиби ҳисобгирии ҳисоббаробаркуниҳо барои маҳсулот ва хизматҳо хангоми истифодабарии шакли аксептии ҳисоббаробаркунӣ;
- 1.4. Тартиби ҳисобгирии ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи аккредитивҳо ва ҳисобҳои маҳсус;
- 1.5. Тартиби ҳисобгирии ҳисоббаробаркуниҳо барои маҳсулот ва хизматҳо аз рӯи чекҳо, васиқаҳо;
- 1.6. Тартиби ҳисобгирии ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи камомад ва талафоти арзишҳои моддӣ;
- 1.7. Тартиби ҳисобгирии ҳисоббаробаркуниҳои дохилихоҷагӣ ва ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи амалиётҳои ҷорӣ.

2. Ҳисобгирии маблағгзории дарозмуддат ва гузоришоти молиявӣ.

Таҷрибаомӯз бояд омӯзад:

- 2.1. Таркиби баҳодиҳӣ ва ҳисобгирии маблағгзориҳо ва гузоришоти молиявии дарозмуддат;
- 2.2. Маблағгзориҳо дар бонк ва ташкилотҳои қарзӣ ва ҷамъиятҳои тобеъ (вобаста);
- 2.3. Тартиби ҳисобгирии хароҷот барои барпокунии объектҳои воситаҳои асосӣ;
- 2.4. Тартиби ҳисобгирии хароҷотҳо барои бадастории саҳмияҳо ва облигатсияҳо, гузоришоти молиявӣ дар қарзҳо (заёмҳо).
- 2.5. Тартиби ҳисобгирии фурӯши қоғазҳои қимматнок, ҳисобгирии даромад ва зарар аз фарқият дар арзиши қоғазҳои қимматнок ва инъикоскунии онҳо дар ҳисобгирии муҳосибӣ;
- 2.6. Тартиби ҳисобгирии ҳаққусаҳмҳо (дивиденд) аз рӯи саҳмҳо ва даромадҳо аз иҷораи молиявӣ (лизинг).

3. Ҳисобгирии фондҳо ва захираҳо.

Таҷрибаомӯз бояд омӯзад:

- 3.1. Ҳисобгирии фонди оинномавӣ ва тағирёбии он;
- 3.2. Ҳисобгирии сармояи оинномавӣ ва тағиротҳо дар он;
- 3.3. Ҳисобгирии ҳисоббаробаркуниҳо бо муассисон, ҳисобгирии дивидендҳо, сармояи хусусӣ ва сармояи қарзӣ;

- 3.4. Ҳисобгирии сармояи изофа ва фонди захираҳо;
- 3.5. Ҳисобгирии амалиётҳои қарзӣ ва ҳисоббаробаркуниҳо бо бонк оиди қарзҳо ва ғоизҳо барои қарз;
- 3.6. Тартиби ҳисобгирии ташкилкунӣ ва истифодабарии фондҳои андӯшт, истеъмолот ва таъиноти иҷтимоӣ, ҳисобгирии маблағгузориҳои мақсаднок ва даромадкунии воситаҳо;
- 3.7 Тартиби ҳисобгирии фондҳои захиравӣ ва пардохтҳо;
- 3.8. Тартиби сохтани ҳисобот оиди ҳаракати сармоя.

4. Ҳисобгирии натиҷаҳои молиявӣ.

Таҷрибаомӯз бояд омӯзад:

- 4.1. Тартиби ҳисобгирии ғоида ва зарар аз амалиётҳо (корҳо, хизматҳо), ҳисобгирии ғоида ва зарари ғайриамалиётӣ, ҳисобгирии даромадҳо ва зарарҳои ғавқуллода;
- 4.2. Тартиби ҳиссачудокуниҳо барои қарзҳои шубҳанок (захираҳо барои беқурбшавӣ).
- 4.3. Ҳисобгирии таҳлили натиҷаҳои молиявӣ;
- 4.4. Тартиби ҳисобгирии истифодабарии ғоида;
- 4.5. Ҳисобгирии ҳисоббаробаркуниҳо бо бучет аз рӯи пардохтҳо;
- 4.6. Тартиби ҳисобкунии ҳаққуссаҳмҳо (дивидендҳо);
- 4.7. Тартиби ҳисобгирии ғоидаи тақсимаишуда ва пушонидани зарарҳо;
- 4.8. Тартиби дар ҳисобгирӣ пурра инъикоскунии тақсими ғоида мувофиқи ҳисоботи солони таъдиқшуда;
- 4.9. Тартиби сохтани ҳисобот оиди ҳаракати фондҳо, ғоида ва зарар (натиҷаҳои молиявӣ).

5. Ҳисоботи муҳосиби (молиявии) бонк ва таъкилотҳои қарзӣ.

Донишҷӯ бояд омӯзад:

- 5.1. Таъкил ва ба роҳ мондани корҳо доир ба тартибдиҳии ҳисоботи муҳосибӣ – моҳона, семоҳа, ва солони, оморасозии маълумот барои ҳисобот, истифодабарии сабткунакҳои ҳисобгирии ҷорӣ дар раванди тартибдиҳии тавозун, шаклҳои муҳими ҳисоботи семоҳа ва солони;
- 5.2. Тартиби пушонидани ҳисобҳо ва муқоисаи ҳисобгирии таркибӣ, раванди тақсимаиҳои хароҷотҳои комплексӣ, тартибдиҳӣ ва алоқамандиҳои мутақобилаи шаклҳои ҳисоботӣ ва тавозун.
- 5.3. тартиби сохтан ва муҳлати пешниҳодкунӣ, дида баромадан ва таъдиқи ҳисоботи солони (тавозун ва дигар шаклҳои ҳисоботӣ).
- 5.4. техникаи тартибдиҳии тавозуни муҳосибӣ ва дигар шаклҳои ҳисоботӣ дар шароити автоматикунонӣ.

6. ОМУЗИШ – ГУЗАРОНИДАНИ ТАҲЛИЛИ ВА ГУЗАРОНИДАНИ ТАҲЛИЛИ КОМПЛЕКСӢ.

Чои корӣ – шӯъбаи банақшагирӣ, ҳангоми гузаронидаани таҳлили ҳолати молиявӣ – шӯъбаи молия ва шӯъбаҳои мувофиқи муҳосибот.

6.1. Ташкили таҳлил дар корхона.

Ташкилкунӣ, мундариҷа ва методи корҳои таҳлилӣ дар **корхона (ташкilotҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратӣ)**.

6.1.1. Донишҷӯ бояд равшан созад, ки дар **корхона (ташкilotҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратӣ)** гурӯҳи таҳлилӣ дар шӯъбаи банақшагирӣ ё дар назди сариктисодчӣ вучуд дорад ё не, кӣ ба он роҳбарӣ менамояд (сариктисодчӣ, сардори шӯъбаи молия, сармуҳосиб).

6.1.2. Оё корҳои таҳлилӣ дар ҳадамотҳои техникӣ гузаронида мешавад, мундариҷаи онҳо дар ҷустуҷӯ аз трафи кӣ, қай ва дар кадом шакл нақшаҳои тематикӣ ва тақвими умумихоҷагӣ тартиб дода мешаванд; ҳайати иҷрокунандагон ва мӯҳлати гузаронидаани таҳлили комплексӣ ва махсуси мақсаднок чӣ тавр муайян карда мешавад.

6.1.3. Банақшагирии корҳои таҳлилӣ ташкил карда шудааст.

6.1.4. Фаъолияти гурӯҳи таҳлилӣ- иқтисодиро тавсиф намояд.

6.2. Таҳлили комплекси фаъолияти ҳоҷагидорӣ корхона (ташкilotҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетӣ илмӣ ва корхонаҳои саноатӣ тичоратӣ) дар соли ҳисоботӣ ва моҳ.

6.2.1. Фаъолияти ҳоҷагидорӣ бонк ва ташкilotҳои қарзӣ дар соли сипаришуда ба таври маҷмӯъ (комплексӣ) таҳлил карда мешавад. Натиҷаҳои таҳлил – ҳулоса оиди натиҷаи фаъолият, омилҳои ба он таъсиррасонида ва захираҳои ошкоршуда баён карда мешавад.

6.2.2. Варақаи таҳлилӣ бояд мундариҷа ва қисматҳои зеринро дошта бошанд:

6.2.3. Тафтиши пешакии ҳисобот.

Тафтиши дурустии сохтани ҳисоботи солона, ки дар асоси он таҳлили фаъолияти ҳоҷагидорӣ дар давоми сол гузаронида шудааст:

6.2.4. риоякунии мӯҳлати пешниҳодкунии ҳисобот, пуррагӣ ва ба расмиятдарории он;

6.2.5. мувофиқи нишондиҳандаҳои шаклҳои ҳисобот;

6.2.6. саривақтӣ ва пуррагии барӯйхатгирии арзишҳо ва ҳисоббаробаркуниҳо, барасмиятдарории натиҷаҳои барӯйхатгириҳо;

Дар ҳолати ошкоркунии фарқиятҳо ва носоҳеҳиҳо оиди тағиротҳое, ки бояд ба ҳисобот дохил карда шаванд, то боэътимодии онро таъмин намоянд, бояд ҳулосаҳо карда шаванд.

Ҳангоми тафтиши ҳисобот бояд аз дастурамалҳои Вазорати молияи ҚТ, Бонки Миллӣ ва вазоратҳо доир ба тартиби тафтишномии ҳисоботи солона истифода бурд. Бо ин мақсад дастурамалҳои мувофиқ истифода мешаванд, ки дар муҳосиботи бонк ва ташкilotҳои қарзӣ мавҷуданд.

6.3. Таҳлили ҳолати молиявии корхона (ташкilotҳои қарзӣ, муассисаҳои буҷетии илмӣ ва корхонаҳои саноатии тиҷоратӣ)

1. Таҳлили тақсимкунии ҳақиқии фоида дар муқоиса ба фоидаи тавозунӣ ва нақшавӣ. Иҷроиши нақшаи пардохтҳо ба буҷет. Муайянкунии маблағҳои зиёд гузаронидашуда ё бозгашткунии маблағҳои зиёд ҳисоб карда гузаронидашуда.
2. Мавҷудияти воситаҳои худии гардишӣ ва воситаҳои ба онҳо монанд, мувофиқи тавозун ва таъминот муқоисаи онҳо бо меъёр дар аввал ва охири сол. Саривақтӣ будани пардохтҳо.
3. Муайянкунии ҳайати воситаҳои худии гардишӣ ва воситаҳои ба онҳо монанд дар аввал ва охири сол бо назардошти тақсимкунии ҳақиқии фоида. Ҳисобгирии воситаҳои хусусӣ дар гардишии хоҷагидорӣ дар аввал ва охири сол.
4. Иҷроиши нақшаи молиявӣ дар қисмати воситаҳои хусусии гардишӣ. Мақсадҳои молиякунонии ҳайати воситаҳои хусусии гардишӣ. Сабабҳои майлкунии ҳайати воситаҳои хусусии гардишӣ ва воситаҳои ба онҳо баробаркардашудаи ҳисобкардашуда дар охири сол аз нақша.
5. Таҳлили ҳолати воситаҳои гардишии меъёршаванда дар охири сол. Бақияҳои аз меъёр зиёди арзишҳои молӣ – масолеҳӣ дар маҷмӯъ аз рӯи воситаҳои меъёршаванда ва аз рӯи намудҳои ҷудогонаи онҳо. Манбаъҳои камкунии захираҳо.
6. Таҳлили истифодабарии қарзҳои бонкӣ бо захираҳои аз меъёр зиёд ва бо ҳуҷҷатҳои ҳисоббаробаркунӣ дар роҳ таъмин будани ин қарзҳо.
7. Андоза ва ҳайати воситаҳои гардони меъёрӣ ва дигар дороиҳо. Хусусияти қарзи дебиторӣ мувофиқи сабабҳо ва мӯҳлати ташкилбӣ. Чорабиниҳо барои беҳтарсозии ҳолати молиявии бонк ва ташкilotҳои қарзӣ аз ҳисоби бартарафсозии қарзи дебитории бефоида ва аз нақша берун раванасозии воситаҳо ва дигар дороиҳо.
8. Ҳайат ва динамикаи қарзҳои кредиторӣ, фондҳои махсус ва дигар сарчашмаҳои воситаҳо дар қисми уҳдадориҳои тавозун. Сарчашмаҳои ғайринақшавии воситаҳои гардон ва ҷойгиркунонии онҳо дар тавозуни солонаи бонк ва ташкilotҳои қарзӣ.
9. Ҳисобкунӣ ва таҳлили гардишнокии умумии воситаҳои гардони бонк ва ташкilotҳои қарзӣ. Натиҷаҳои тағирёбии гардишнокӣ дар бонк ва ташкilotҳои қарзӣ бо нақша ва нишондиҳандаҳои соли гузашта. Баҳодиҳии умумии ҳолати молиявии бонк ва ташкilotҳои қарзӣ, ҷанбаҳои асосии беҳтаргардони истифодабарии воситаҳои худӣ ва қарзӣ. Захираҳои афзоиши самаранокӣ фаъолияти бонк ва ташкilotҳои қарзӣ аз ҳисоби истифодабарии оқилонаи фондҳои асосӣ ва гардон. Захираҳои умумии баландгардони самаранокӣ.

7. РОҲБАРИИ ТАҶРИБАОМЌЗИИ ИСТЕҲСОЛӢ ВА ПЕШАЗДИПЛОМӢ

Роҳбари таҷрибаомӯзии **пешаздипломӣ** аз ҳисоби устодон – мутахассиси касбии кафедраи баҳисобгирии муҳосибӣ таъин карда мешавад. Назорати рафти чараёни таҷрибаомӯзӣ аз тарафи роҳбар амалӣ мешавад ва дар давраи таҷрибаомӯзӣ роҳбар ба ташкилотҳо ва муассисаҳое, ки донишҷӯён таҷрибаомӯзӣ мегузаранд, аз рафти он хабардор мешавад. Роҳбари таҷрибаомӯзӣ метавонад донишҷӯёнро рӯзҳои шанбеи ҳар ҳафта оид ба масъалаҳои омода намудани ҳисоботи таҷрибаомӯзӣ ба кафедра даъват намояд.

Роҳбари таҷрибаомӯзии аз донишгоҳ интиҳобгардида ӯҳдадор аст:

- донишҷӯён-таҷрибаомӯзонро бо объекти таҷрибаомӯзӣ шинос кунад;
- бо донишҷӯён оиди тартиби кори сохтори молиявӣ ва мӯҳлати таҷрибаомӯзӣ сӯҳбатҳо гузаронад;
- донишҷӯёнро бо ҳуҷҷатҳои зарурӣ (рӯзнома, барномаи гузаштани таҷрибаомӯзӣ) шинос намуда, тартиби пур намудан ва истифода бурдани онҳоро фаҳмонад;
- ба донишҷӯён-таҷрибаомӯзон дар тартиб додани нақша-ҷадвали ва тақвими гузаштани таҷрибаомӯзӣ кӯмак расонад;
- аз рӯи имконият дар як ҳафта як маротиба ба объекти таҷрибаомӯзӣ рафта, бо донишҷӯён-таҷрибаомӯзон вохӯрда, ба онҳо ёри назариявӣ ва амалӣ расонад.
- дар асоси иттилооти иқтисодиёи молиявии аз тарафи донишҷӯёни таҷрибаомӯз ҷамъоваришуда ба навиштани қорҳои хатмқунӣ мусоидат намояд.

Роҳбар аз объекти таҷрибаомӯзӣ интиҳобгардида ӯҳдадор аст:

- донишҳои амалиро оид ба фаъолият дар шӯъбаҳои муҳосибӣ ва молиявӣ инчунин, тағйири иловаҳои дар онҳо бавучудомадаро ба донишҷӯи таҷрибаомӯз омӯзонад ва сатҳи тайёрии касбии онро ба талаботи стандартҳои байналхалқӣ ҷавобгӯӣ гардонад.
- дар мувофиқат бо роҳбари таҷрибаомӯзӣ аз кафедра нақша-ҷадвали инфиродии гузаштани таҷрибаомӯзии истеҳсолиро тартиб диҳад;
- иҷрои нақша-ҷадвали инфиродии гузаштани таҷрибаомӯзии пешаздипломиро ва бо маводҳои амалӣ пурра қардани ҳисоботро назорат кунад;
- донишҷӯ-таҷрибаомӯзро бо ҷои қор ва шароити гузаштани таҷрибаомӯзӣ таъмин намояд;
- бо донишҷӯён-таҷрибаомӯзон оиди техникаи беҳатарӣ ва тартиби қор сӯҳбатҳо гузаронида, ҳамчунин супоришҳои яққарата диҳад;

- ҳисоботи пешниҳоднамудаи донишҷӯ-таҷрибаомӯзро тафтиш намуда, бо маводҳои амалӣ пурра будани онро муайян кунад ва дар ҳолати ҷой доштани камбудҳои тарзу усули бартаарафкунии онро ба донишҷӯ нишон диҳад.

8. КОРИ АЗ ҶОНИБИ ДОНИШҶӮ МУСТАҚИЛОНА ИҶРОШАВАНДА

Донишҷӯён дар давоми таҷрибаомӯзӣ ӯҳдадоранд, ки то ба таҷрибаомӯзӣ омадан дар якҷоягӣ бо роҳбари таҷрибаомӯзӣ аз кафедра нақшаи гузаштани таҷрибаомӯзиро таҳия намоянд:

- ❖ дар мӯҳлати таҷрибаомӯзӣ донишҷӯ пурра ба қоидаҳои дохилӣ ва рёчаи корӣ риоя карда, барои иҷрои корҳои амалии анҷомдодааш ҷавобгӯӣ аст;
- ❖ ҳангоми гузаштани таҷрибаомӯзи ӯ дар кадом вазифаҳо кор кардааст (бо давраҳои алоҳида), кадом корҳои мушаххасро анҷом додааст;
- ❖ ҳамаи супоришҳо ва нишондодҳои маъмурӣ ва илмӣ-техникии роҳбари таҷрибаомӯзиро аз муассиса дар мӯҳлатҳои муайяншуда бо сифати баланд иҷро намояд;
- ❖ таҳқиқот, таҷриба ва мушоҳидаҳо гузаронида, барои ҳисобот мавод фароҳам оварад;
- ❖ дар рӯзнома мунтазам қайдҳо намуда, ҳисоботи таҷрибаомӯзиро сари вақт тартиб диҳад;
- ❖ дар муассиса интизоми намунавӣ дошта, тартиботи ҷориро қатъиян риоя намояд;
- ❖ дар корҳои ҷамъиятии муассиса фаъолона ширкат варзад.
- ❖ дар ҷои кор вазифаҳои супоридашударо мувофиқи барномаи таҷрибаомӯзӣ иҷро кунад, мустақилона ё бо роҳбарии роҳбари таҷрибаомӯзӣ корҳои таҳлилиро анҷом диҳад ва дар ҳамин асос барои худ таҷрибаи амалии корӣ ҷамъ оварад ва тақлифу пешниҳодҳои самаранокро ба шӯъбаи муҳосибот пешниҳод кунад, дар кадом шароит сурат гирифтани таҷрибаомӯзӣ ҳангоми иҷроиши вазифаҳои ба зиммаи ӯ гузошташуда, мушкилотҳои пешомадаро ба роҳбарияти шӯъба иброз дорад.

Пас аз итмоми мӯҳлати таҷрибаомӯзӣ донишҷӯ бояд ба кафедра рӯзнома ва ҳисоботро, ки роҳбари таҷрибаомӯзии муассиса тасдиқ намудааст, супорад.

Рӯзномаи таҷрибаомӯзиро шахсан пур намояд. Корҳои иҷрошуда ва натиҷаи озмоиши гузаронидашударо (на камтар аз як маротиба дар як ҳафта) навишта бо имзои роҳбари таҷрибаомӯзӣ тасдиқ намояд. Пас аз ба итмомрасии таҷрибаомӯзӣ аз ташкилотҳои ҷамъиятии муассиса тавсифнома ва аз роҳбари таҷрибаомӯзии муассиса роҷеъ ба маводу кораш тақриз гирад.

Донишҷӯи таҷрибаомӯз ҳисоботи таҷрибаомӯзиро мувофиқи нишондоди барномаи таҷрибаомӯзӣ ва супоришоти иловагии роҳбари таҷрибаомӯзии муассиса бояд тартиб диҳад. Сатҳи азхудкунии амалияро аз тарафи таҷрибаомӯз роҳбари таҷрибаомӯзӣ аз шӯъбаи муҳосибот баҳо

дихад ва ҳавасмандгардонихоро нисбати касби интиҳобкардааш бедор кунад.

9. МУРАТТАБ НАМУДАНИ ҲИСОБОТ ВА ҲИМОЯИ ОН

Баробари ба охир расидани таҷрибаомӯзӣ донишчӯ-таҷрибаомӯз аз маводҳои ҷамънамудааш доир ба муассисаи таҷрибаомӯзӣ ба кафедра ҳисобот пешниҳод менамояд. Ҳисоботи таҷрибаомӯз мувофиқи нақшаи тақвими таҷрибаомӯз омода мешавад.

Дар ҳисобот бояд ҳамаи ҳуҷҷатҳо оиди таҷрибаомӯзӣ бо тамоми маводҳо нишон дода шавад.

Ҳисобот аз се қисм: слайди баромад, матн ва замима иборат мебошад.

Қисми замима, нақша ва ҳуҷҷатҳои расмиро дар бар мегирад.

Дар интиҳои ҳисобот донишчӯ имзои худ ва санаи ба кафедра пешниҳод намударо ҷой медиҳад.

Бо итмони таҷрибаомӯзӣ мудирӣ кафедраи баҳисобгирии муҳосибӣ комиссия созмон дода мешавад, ки донишчӯён ҳисоботашонро дар ҳузури он ҳимоя мекунанд.

Донишчӯёне, ки ҳисоботро пешниҳод намеkunанд ва ё баҳои ғайриқаноатбахш мегиранд, ба имтиҳони давлатӣ роҳ дода намешавад. Дар ҳисобот масъалаҳои зерин бояд шарҳу тафсир ёбанд:

Маълумоти умумӣ оиди мақомоти молия, соҳибкориҳо, ташкилотҳои буҷетӣ ва шахсони воқеӣ оид ба андозсупориҳо, тартиб ва мӯҳлати андозсупориҳо оварда мешавад. Дар мувофиқа бо тақвими тасдиқшуда (корҳои амалӣ) кадом корҳои ҷамъиятӣ ҳангоми гузаштани таҷрибаомӯзии истеҳсоли аз тарафи донишчӯ иҷро карда шудааст.

Донишчӯ ўҳдадор аст, ки дар назди роҳбарони таҷрибаомӯзӣ аз шӯъбаҳо оид ба кори таҷрибаомӯзии иҷрокардааш баромад кунад. Роҳбари таҷрибаомӯзӣ аз корхона вобаста ба сатҳи азхудкунии донишҳои амалии фаъолият ба таҷрибаомӯз баҳо диҳад, ки он дар тавсифномаи ба донишчӯи таҷрибаомӯз пешниҳодшуда инъикос меёбад. Дар навбати худ таҷрибаомӯз низ бояд фикру мулоҳизаҳои худро доир ба ташкили таҷрибаомӯзӣ баён намояд.

Мақсад ва вазифаҳои кор:

- ❖ мундариҷа ва мазмуни корҳои асосии таҷрибаомӯзӣ ва хулосаҳои пешакӣ оиди натиҷаи онҳо;
- ❖ мазмуни мушаххас ва рафти иҷрои супоришоти фардӣ;
- ❖ маълумоти мушаххас оиди сафарҳои хизматӣ (агар онҳо ҷой дошта бошанд);
- ❖ қисми хотимавӣ, баҳои умумии натиҷаи таҷрибаомӯзӣ, тавсияҳои илмию техникаӣ, пешниҳодоти таҷрибаомӯз оиди беҳтар намудани кори муассиса ва ғайра).

Ҳисобот то ҳадди имкон бо расмҳо, нақшаҳо, ҷадвалҳо, натиҷаҳои экспертӣ, схемаҳо, замимаҳо ҷиҳозонида шавад.

Баҳои натиҷаи таҷрибаомӯзӣ аз тарафи профессор ё дотсенти кафедра ва ё комиссияи оид ба таҷрибаомӯзӣ таъсисдодаи кафедра (роҳбари таҷрибаомӯзӣ) аз рӯи низоми чорхӯлӣ (балл)-аҳо, хуб, қаноатбахш, ғайриқаноатбахш гузошта мешавад. Бе пешниҳоди рӯзнома ва ҳисобот ба донишҷӯи таҷрибаомӯз баҳо гузошта намешавад.

Донишҷӯёне, ки қоидаҳои дохилии таҷрибаомӯзиро вайрон кардаанд ва барномаи таҷрибаомӯзиро иҷро накардаанд, онҳое ки оид ба таҷрибаомӯзӣ тақризи манфӣ доранд ва ё дар вақти муайяншуда ҳисобот пешниҳод накардаанд ва ё дар ҳимояи ҳисобот баҳои ғайриқаноатбахш гирифтаанд аз курс ба курс гузаронида намешаванд ва аз ҳисоби худ дар давраи таълим тақроран ба таҷрибаомӯзӣ рағбона карда мешаванд.

Мудири кафедра оид ба таҷрибаомӯзии донишҷӯён ба раёсати Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон ҳисобот пешниҳод мекунад. Номгӯи мавзӯҳои тақвими таҷрибаомӯзии истеҳсоли дар замина пешниҳод шудааст.

10. ҶАМЪБАСТКУНИИ МАВОДҲО ВА ТАЙЁРКУНИИ ҲИСОБОТ ОИД БА ТАҶРИБАОМӮЗӢ

Ҳисобот бояд дар асоси тақвими баргузори таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ дар шӯъбаи муҳосиботи корхона таҳияшудаю тасдиқкардашуда, ки ба талаботҳои барномаи аз кафедра пешниҳодшуда мувофиқат менамояд, бояд ҳамарӯза тартиб дода шавад.

Ҳисобот оиди таҷрибаомӯзӣ бояд аз сарсухан ва маводҳои аз таҷрибаомӯзии дар шӯъбаҳои корхона баргузоргардида ва хулоса иборат бошад.

Дар сарсухан ҳадаф ва вазифаҳои таҷрибаомӯзӣ, объекти таҷрибаомӯзиро муайян намуда, сохтори ҳисоботро тавсиф додан зарур мебошад.

Ҳангоми тартиб додани ҳисобот нисбати таҷрибаомӯзӣ дар шӯъбаҳои муҳосиботи корхона, ҳисоботи муфассал дар асоси мавзӯҳои дар нақшаи тақвими нишон додашуда ва адабиёти касбӣ омодакардашуда бо нусхаи ҳуҷҷатҳои дар амалия истифодашуда пурра карда мешавад. Ҳисоботи пешниҳодшаванда фаъолияти амалиро дар шӯъбаҳои дахлдори корхона бояд дар бар гирад, ки ба нақшаи тақвими дар мувофиқат аст. Муайян намудани тақвими номгӯи мавзӯҳо, шумораи саволҳо (қисмҳои)-и ҳисобот аз рӯи меъёри зерин амал карда мешавад: қисмҳои алоҳида дар якҷоягӣ то чӣ андоза ҳамаи паҳлӯҳои фаъолияти объекти таҷрибаомӯзиро дар ҳоли ҳозир ва самтҳои имконпазири инкишофи онро дар оянда пурра кушода метавонанд. Дар ин ҳолат ҷамъбасти далелҳои воқеие, ки дар чараёни таҷрибаомӯзӣ ҷамъ оварда шуда буданд, муҳим аст.

Дар қисми хотимаӣ хулосаҳо аз таҷрибаомӯзӣ оварда шуда, натиҷаҳои ба даст овардашуда ҷамъбаст карда мешавад.

Ҳамчун қоида, дар ҳисоботҳо ҷадвал ва графикҳо оварда мешаванд, ки онҳо бояд рақамгузорӣ шуда, ҳамчунин шарҳ дода шаванд. Ҳисобот дар

бораи таҷрибаомӯзӣ аз ҷониби донишҷӯ бояд дар мӯҳлати муқарраршуда ба роҳбар супорида шаванд.

Ҳамроҳи ҳисобот тавсифнома аз роҳбари таҷрибаомӯзӣ аз объекти таҷрибаомӯзӣ, ки ҳатман имзо шудаду бо мӯҳр тасдиқ гардида бошад, пешниҳод карда мешавад. Ҳаҷми ҳисобот бояд на камтар аз 45-саҳифаи ҳуруфчинии компютерӣ буда, ба он таҷрибаомӯз, роҳбарони таҷрибаомӯз, роҳбарони таҷрибаомӯзӣ аз донишгоҳ ва объекти таҷрибаомӯзӣ имзо гузоранд.

Донишҷӯе, ки таҷрибаомӯзиро нагузаштааст ва ё ҳангоми ҳимоя холи манфӣ гирифтааст аз курс ба курс ва ё ба имтиҳони давлатӣ роҳ дода намешавад ва мувофиқи қонунгузори амалкунандаи Вазорати маориф ва илмӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбати он раёсати донишгоҳ чорабинӣ пешниҳод менамояд.

Ҳисобот оиди иҷроиши барномаҳои таҷрибаомӯзӣ дар раванди гузаштани ҳар як мавзӯ аз ҷониби донишҷӯ тартиб дода мешавад. Баъди тафтиши ҳисобот ва мувофиқати он ба талаботи мактаби олий роҳбари таҷрибаомӯзӣ аз кафедра, рӯзи ҳимояи ҳисоботро таъйин менамояд. Ҳимояи ҳисоботҳо дар назди комиссия бо иштироки роҳбари таҷрибаомӯзӣ аз кафедра ташкил карда мешавад. Ҳангоми ҳимояи ҳисобот донишҷӯ бояд донишу малакаи худро оид ба ташкили ҳисобгирӣ ва назорат корхона нишон диҳад. Комиссия вобаста ба сатҳи дониши донишҷӯ дар вақти ҳимояи ҳисобот, ҳисоботи донишҷӯро муҳокима намуда, баҳо мегузорад.

ДАР ҲИСОБОТ МАВОДҲОИ ЗЕРИН ҲАТМАН ЗАМИМА КАРДА МЕШАВАД:

- А) Тавсиянома аз ҷои таҷрибаомӯзӣ, ё ки пешниҳоди роҳбар аз бонк ва ташкилотҳои қарзӣ (дар рузнома нишон дода шудааст);
- Б) Рузнома – ҳисобот оид ба таҷрибаомӯзӣ;
- В) Нақша – тақвими мавзӯи инфиродӣ;
- Г) Маҷмӯи шаклҳои ҳисобот ва дигар маводҳо, ки бо нишондоди кафедра ҷамъ оварда шудаанд;
- Д) Варақаҳои беморӣ ва ё маълумотномаҳо ҳангоми беморӣ;
- Е) Табелҳои баҳисобгирии истифодабарии вақти корӣ;

Дар ҳолати надоштани рузнома, нақшаи инфиродӣ ва тавсифнома ҳисобот қабул карда намешавад.

Замимаи 1.

Номгӯи мавзӯҳои тақвими таҷрибаомӯзии истехсолӣ барои донишҷӯёни курси 3-юми ихтисосҳои баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит: 1-25010801-дар бонк, 1-25010803- дар муассисаҳои буҷетӣ ва илмӣ, 1-25010805- дар саноат ва 1-25010814- дар фаъолияти иқтисоди беруна.

№	Мавзӯҳои асоси дар ҷои кори таҷрибаомӯз	давомнокии рӯзҳо
1.	Шиносои бо сохтори корхона	1
2.	Омӯзиши кор дар шӯъбаи коргузорӣ ва корҳои махсус	1
3.	Омӯзиши санадҳои меъёрию ҳуқуқии ба корхонаи мазкур тааллуқдошта	1
4.	Шиносоӣ бо шӯъбаи муҳосиботи корхона: А) шиносоӣ бо ҳуҷҷатҳои ибтидоии муҳосиби дар корхонаи мазкур истифодашаванда Б) шӯъбаи ҳазина В) шӯъбаи захираҳои моддию молӣ Г) шӯъбаи ҳисобгирии меҳнат ва музди меҳнат Д) шӯъбаи амалиётҳои ҳисоббаробаркунӣ	2 1 2 2 2
5.	Шиносои бо шакли усулҳои пур намудани ҳуҷҷатҳои пардохти андозҳо ва дигар уҳдадорҳои ҷорӣ	1
6.	Шиносои бо шакли тартибдиҳӣ ва пешниҳоди ҳуҷҷатҳо ба омили ҷумҳуриявӣ	1
7.	Ҷамъоварии маводҳо барои навиштани ҳисоботи таҷрибаомӯзӣ	Дар давоми таҷрибаомӯзӣ
	ҶАМАГӢ	14

Замимаи 2.

Номгӯи мавзӯҳои тақвими тачрибаомӯзии пешаздипломӣ барои донишҷӯёни курси 4-уми ихтисосҳои баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит: 1-25010801-дар бонк, 1-25010803- дар муассисаҳои буҷетӣ ва илмӣ, 1-25010805- дар саноат ва 1-25010814- дар фаъолияти иқтисоди беруна.

№ б/т	Номи мавзӯҳо	Миқдори рӯзҳои корӣ
1.	Шиносоӣ бо сохтори корхона	2
2.	Шиносоии умумӣ бо ташкили баҳисобгирии муҳосибӣ дар корхона	2
3.	Омӯзиши ҳолати баҳисобгирии муҳосибӣ ва автоматикунонии он аз рӯи мавзӯҳои алоҳида:	28
	- сиёсати ҳисобдорӣ корхона	2
	- ҳисобгирии воситаҳои асосӣ ва	4
	- дороиҳои гайримоддӣ	4
	- ҳисобгирии захираҳои молӣ ва АКТ	4
	- ҳисобгирии меҳнат ва музди меҳнат	6
	- ҳисобгирии воситаҳои пулӣ ва амалиётҳои ҳисоббаробаркунӣ	2
	- ҳисобгирии фондҳо ва захираҳо	2
	- ҳисобгирии натиҷаҳои молиявӣ	2
	- ҳисоботи муҳосибии (молиявӣ) корхона	2
4.	Омӯзиши бароҳмонии корҳои таҳлилӣ ва гузаронидани таҳлили комплексӣ, аз он ҷумла: а) шиносӣ бо мундариҷа ва ташкили корҳои таҳлилӣ б) таҳлили комплексӣ дар соли ҳисоботӣ	4
5.	Тачрибаи ҷамъиятӣ	Дар давоми тачрибаомӯзӣ
6.	Ҷамъбасткунии маводҳо ва тартиб додани ҳисоботи тачрибаомӯзӣ	4
	ҶАМАҒӢ:	40

ВАЗОРАТИ МОЛИЯИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ МОЛИЯ ВА ИҚТИСОДИ
ТОҶИКИСТОН

ФАКУЛТАИ ҲИСОБДОРӢ ВА ОМОР

КАФЕДРАИ БАҲИСОБГИРИИ МУҲОСИБӢ

ҲИСОБОТ

омид ба таҷрибаомӯзии (истеҳсолӣ ё пешаздипломӣ)

Донишҷӯи соли _____ факултаи ҳисобдорӣ ва
омор, ихтисоси
1-25010801 “Баҳисобгирии бухгалтерӣ,
таҳлил ва аудит дар бонкҳо”

_____ (ному насаби донишҷӯ)

Макони таҷрибаомӯзӣ _____

Роҳбар аз донишгоҳ _____

Роҳбар аз бонк ва ташкилотҳои қарзӣ _____

_____ (ному насаб, вазифа, маълумот)

Давраи гузаштани таҷрибаомӯзӣ _____

Рӯзҳои коркардашуда _____

Рӯзҳои коркарданашуда _____

Санаи супоридани ҳисобот _____

Санаи ҷимояи ҳисобот _____

Баҳо _____

ДУШАНБЕ-2022

БАРНОМАИ

гузаронидани таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ ва пешаздипломӣ барои донишҷӯёни ихтисосҳои баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит: 1-25010801-дар бонк, 1-25010803- дар муассисаҳои буҷетӣ ва илмӣ, 1-25010805- дар саноат ва 1-25010814- дар фаъолияти иқтисоди беруна (Дастури методӣ барои таҳсилоти шӯъбаи рӯзона ва фосилавии бакалавриат)

Муаллифон: номзоди илмҳои иқтисодӣ Бобомуродов Б.Э.
номзоди илмҳои иқтисодӣ Сулаймонзода Ш.

ба чопаш 23.02.2022 имзо шуд.
Андозаи 60x84 ¹/₁₆ . Қоғази офсет
Ҷузъи чопии шартӣ 2,0
Адади нашр 100
Дар матбааи ДДМИТ ба табъ расид.